

slovenščina jako zmožna za jednake besede, ki nam jih podaje v ravno tako krasni, a mnogo krajši obliki; naj omenimo tu le nekaterih na pr. gibalā = Bewegungsorgane, okostje = Knochensystem, prebavje = Verdauungssystem, žilje = Gefäßsystem itd.

Zraven nahajamo nekaj izrazov, ki so do sedaj malo znani v našem slovstvu, a umejo se lahko vsled družega priprostega in umevnega jezika, v katerem je pisana vsa knjiga; dolge perijode nemškega izvirnika razcepljene so na posamezne stavke, kar omenjeno lastnost in rabljivost knjige, — osobito šolske in učne knjige — jako povikšuje.

Tisk je lep in razločen, samo da bi nekoliko debelejši papir ne bil škodoval; a to se pozabi pri vsebini Erjavčeve knjige, ki jo končno še jedenkrat toplo priporočamo slovenskemu občinstvu. Ne samo oni, ki se peča s šolo, temveč vsak prijatelj prirode in vsak jezikoslovec našel bode v njej mnogo, kar ga bode zanimalo in veselilo!

Ivan Šubic.

„Archiv für slavische Philologie“.

Jagičevega zbornika za slovansko filologijo, o katerem smo že večkrat govorili v svojem listu ter ga priporočali svojim bralcem, prišel je VI. knjige 2. zvezek na svetlo, poln najzanimljivejših, učenih razprav in književnih naznanil. Prof. Nehring nadaljuje svoj članek „über den Einfluss der alttschechischen Sprache und Literatur auf die altpolnische“ in A. Kalina svojo razpravo „Anecdota palaeopolonica“. Prof. A. Brückner priobčuje jako imenitno razpravo „Pripegala“, v kateri dokazuje, da Pripegala ni Priapus ali Belphegor, kakor se je do zdaj mislilo, ampak slovansko božanstvo, stsl. Pribyhvalŭ, augmentum laudis habens, katero ime Miklošič navaja v „Bildung der slav. Personennamen“ str. 239. Prof. Jagič začneja daljšo razpravo „zur Berichtigung der altrussischen Texte (passio st. Codrati). Osobito zanimal nas je koreniti spis W. Wollnerjev „der Lenorenstoff in der slavischen Volkspoesie“, v katerem g. pisatelj dokazuje in z vzgledi pojasnjuje, da je snov Bürgerjeve balade znana do malega vsem narodom slovanskim, Grkom in Arbanasom. „Der Inhalt dieser Märchen und Lieder ist einestheils der, dass der verstorbene Liebhaber (Bräutigam) durch die Thränen und die Sehnsucht seiner Geliebten, oder auch durch die Zauberkünste derselben, aus seiner Grabesruhe aufgestört, die, meist von seinem

Tode nichts ahnende Geliebte aufsucht, mit ihm zu gehen beredet und sie dann mit sich ins Grab zu ziehen bemüht ist. Soweit stimmt der Stoff mit dem der Lenore. Nun tritt aber in der Mehrzahl der slavischen Versionen ein neues Motiv hinzu: das Mädchen flieht in dem Augenblicke, wo sie ins Grab steigen soll, in ein Haus, das sich als die Totenkammer herausstellt, und riegelt sich ein. In der Kammer liegt ein Leichnam (in einer Version drei); an ihn wendet sich der Verfolger um Herausgabe seiner Braut. In den meisten Fällen ist auch der Todte bereit dazu; ehe es ihm aber gelingt zu öffnen, kräht der Hahn und das Mädchen ist gerettet. In einem Märchen gelingt es beiden Todten des Mädchens habhaft zu werden, wogegen in einem andern der Verfolger durch den anderen Todten, der des Mädchens Partei ergreift, zurückgewiesen wird.⁴ G. pisatelj navaja potem vsebinsko dotičnih pravljic in narodnih pesnij iz maloruskega, litavskega, poljskega, českega, slovenskega, srbskega, bolgarskega, grškega in arbanaskega jezika. Iz našega slovenskega narodnega pesništva omenja g. W. Wollner znano, po vsebini Lenori podobno narodno pesen „Anzelj“ in kajkavsko pravljico „Cura jaše s mrtvecom“ iz Valjavčevih „Narodnih pripovedk“. Veseli nas, da more tudi „Ljubljanski Zvon“ danes podati interesanten donesek k temu gradivu. G. prof. S. Rutar na drugem mestu priobčuje v našem listu narodno, do zdaj še ne znano pravljico o Lenori iz tolminskih hribov. G. A. Wollner prihaja v svoji lepo pisani preiskavi do tega rezultata, da je pravljica o Lenori najbrž srbskega izvira.

V oddelku „kleine Mittheilungen“ nahajamo naslednje razprave. Prof. J. Gebauer v članku „über die Nationalität der Prager Gregoriusglossen“ dokazuje, da so te glose česke, a ne staročeške in starobolgarske, kakor misli Patera. V. Jagič nam v razpravi „das russische Adjektiv „chorošij“ podaje etimologijo te do zdaj temne besede ter priobčuje vrhu tega še dva jezikoslovna spisa: „litauisch te: slavisch tū, atū“ in „das slavische Praesens bāda“. Prof. Tieftunk popravlja nekatere napake, katere o českem, osobito pesniškem slovstvu obseza znana Pypinova zgodovina slovanskih književnostij. Taki popravki bi bili zelo potrebni tudi o slovenski književnosti, katero je Pypin po nekateri mesta po vrhu in v obče pogrešno opisal.

Zadnji oddelek je „bibliographischer Bericht“. V njem akademik V. Jagič ob kratkem neizrečeno točno, stvarno, poučno in ljubeznivo poroča o vseh raznovrstnih znanstvenih knjigah, ki so zadnje mesece

v raznih jezikih slovanskih ugledale beli dan. To je poročilo, iz katerega ne samo strokovnjak, temveč vsak omikan Slovan, ki se je nekoliko ozrl okolo sebe, more zajemati obilico krasnih poukov. Predaleč bi sezali, ako bi o tem poročilu hoteli kaj več govoriti. Omenjamo mimo gredé naznanil samo dveh treh knjig. Dobravskega razpravo „der slavische Interrogativsatz“, katera se je tudi v nas Slovencih — hvalila, Jagič odločno graja, naštevaje jej mnoge napake. „Sein bester Freund, pravi, würde offenbar der sein, der ihm den Rath erteilt hätte (jetzt leider schon zu spät) diese Leistung in dieser Form überhaupt nicht zu veröffentlichen“. O Celestinovem „Preširnu“ omenja, da pogreša v njem natančnejšega izvestja o prijateljski zvezi Preširnovi s Stankom Vrazom „beide sind und bleiben ungemein liebliche dichterische Gestalten, die in gleichem Maasse verdienen von den benachbarten Slovenen und Kroaten gelesen zu werden.“ Obširneje govori o Šumanovih „Slovenich“ ter iz knjige našteva nekatere nedostatke, o katerih je največ tudi prof. Rutar že pisal v našem listu. Svojo sodbo končno sklepa tako, „dass in dem Werke, wie es jetzt aussieht, der mir im ganzen so sympathische Charakter der Slovenen nicht voll in allen seinen ethnischen und moralischen Zügen zum Vorschein kommt“. O tej priliki pripovedujemo, kar smo pozvedeli iz bistrega vira, da je imela knjiga v začetku drugačno podobo, a da se je pozneje brez vednosti in brez dovoljenja prof. Šumana iz rokopisa ne gledé na celoto marsikaj izbrisalo in izpustilo; za tega delj nam knjiga ni prišla taka v roke, kakeršno nam je hotel prof. Šuman podati.

Imenitna za literarno pravdo, v katero se je prof. Šuman s svojim v obče vrlim in jako hvale vrednim delom zapletel o kajkavcih, zdi se nam izjava prof. Jagiča, kateri o tej stvari piše tako: „Sprachlich, d. h. wenn die linguistischen Merkmale eines gesprochenen Dialektes allein in die Wagschale fielen, würde ich selbst nach dem Dialekte meines Elternhauses, meiner Vaterstadt (Varaždin, ured.) und der engsten Heimat überhaupt zu den Slovenen zu zählen sein, das lässt sich nicht läugnen; ebenso wie man anderseits sagen darf, dass der politische Verband und die höhern Ideen der glücklichen und segensreichen neuern Zeit meine Heimat zum untrennbaren Glied eines andern grössern Ganzen gemacht haben.“ To je tudi stališče Miklošičevo in — Šumanovo! Čestitamo veleučnemu hrvatskemu in ruskemu akademiku Jagiču na tej korektni, plemeniti, iz globokega znanja in nepristranskega mišljenja izvirajoči izjavi, zaradi katere so ga njegovi hrvatski zemljaki, kakor vidimo iz njih glasil, začeli že smešiti ter in effigie križati.

„Archiv für slavische Philologie“ izhaja pri Weidmannu v Berlinu. Vsako leto pride na svetlo po jedna knjiga v štirih zvezkih. Vsaka knjiga stane 20 mark (= 12 gld.), ali vsak zvezek 6 mark (= 3 gld. 60 kr.) Po Slovenskem bi si ga morala naročiti vsaj vsaka srednješolska učiteljska knjižnica.

L.

„Vračara ili Baba Hrka“.

Opereta Davorina Jenka.

Srbski listi, ki nam dohajajo iz Novega Sada, in tudi druge novine, katere nam je iz Belega Grada prijazno poslal g. inženir S. Roš, polni so vznesene hvale našemu genijalnemu rojaku g. Davorinu Jenku, kapelniku pri narodnem srbskem kraljevskem gledališči v Belem Gradu. Dne 3. maja predstavljala se je namreč v tem gledališči prva izvirna srbska opereta Jenkova: „Vračara ili Baba Hrka“ in občinstvo je to prvo večje delo našega rojaka na polji vokalne muzike vzprejelo s tako živo pohvalo in takim srčnim odzivom, da se je morala opereta štirikrat ponavljati in da je moral gledališki upravitelj na željo kraljice Natalije skladatelju izreči njeno kraljevo zahvalo „na ozbiljnom zauzimanju oko razvića narodne muzike“. Libreto je sicer rumunskega izvira ter nima posebne vrednosti, a muzika Jenkova je tako divna, da je srbski glasbeni kritiki ne morejo prehvaliti. Takó na priliko pišejo novosadske „Srpske Ilustrovane Novine“ (l. 20, str. 127) „Jenko je ovim delom uvenčao sve svoje dosadanje radove... Pesme u ovoj opereti odlikuju se sve, kako lepotom sa tehničke strane, tako i varijacima u izkazu osećaja“... In „Srpske Novine“ pravijo: „G. Jenko je sa svojom kompozicijom podigao srpsku muzikalnu svest, otvorio novu eru muzike u Srpstvu i na sjajan način pokazao, što je u stanju učiniti talenat, udružen s narodnim genijem. On je ne samo osnažio i podigao našu odanost prema njemu i naše poštovanje prema njegovom talentu, koji nam je i pre lepe probe svoje moći dao, nego nam je i našu narodnu muziku učinio milijom i dragocenijom. Jenko je ovim delom podigao sebi spomenik u našoj muzikalnoj literaturi, spomenik, koji će, pored Stankovićevog, vrlo časno mesto zauzimati, a kako se u nekoliko i riznicom narodnog muzikalnog blaga poslužio, to je pokazao, kakve dragocenosti leže u našem narodnome pevanju“.

5. Po posamičnih škofijah delé se družabniki tako:

Goriška	2798	družabnikov,	239	mènj	ko	lani
Krška	2398	"	35	več	"	"
Lavantinska	7982	"	252	menj	"	"
Ljubljanska	9327	"	223	menj	"	"
Tržaška	1322	"	25	menj	"	"
Sekovska	160	"	9	več	"	"
Somboteljska	124	"	10	menj	"	"
Zagrebška	150	"	31	več	"	"
Senjska	98	"	12	več	"	"
Poreška	28	"	—			
Videmska	59	"	47	več	"	"
Razne	30	"	5	več	"	"

Skupaj 24.474 družabnikov, 610 menj ko lani.

Konečno izrekamo še dvojno željo. Prva je ta, da bi družba vse knjige svoje izdavalala v enem ter istem formatu, ker je sedanja raznovrstnost v tem oziru jako neprilicna vsakemu, kdor družbine knjige hrani; in druga je ta, da bi družba razpošiljala samo vezane knjige. Ako bi vsako leto namestu po šestero nevezanih svojim družabnikom dajala samo po petero, ali četvero vezanih knjig, jako bi ustregla vsem, a tudi ubranila, da bi se knjige ne ugonobile tako hitro, kakor se zdaj. Knjigovezna obrtnost je zadnja leta tako napredovala, da je pri tolikem številu možno knjige solidno in prav v cenó vezati. V obče pa želimo slavni družbi najlepši razcvit in napredek v čast in korist in slavo naroda slovenskega.

L.

„Archiv für slavische Philologie.“

Tega prekrasnega zbornika Jagičevega prišel nam je te dni v roke VI. knjige 3. zvezek s to vsebino: A. Brückner, Die Magdeburger Urtheile. Ein Denkmal deutschen Rechtes in polnischer Sprache aus der Mitte des XV. Jahrhunderts; A. Veselovski, neue Beiträge zur Geschichte der Salomonsage; več manjših doneskov od J. Hanusza, P. Syrkuja in T. Maretiča. A najimenitnejši članek zdi se nam v tem zvezku korespondenca med Dobrovskim in Kopitarjem, katero sta Miklošič in Patera prepustila Jagiču, da jo objavi v svojem zborniku.

Natisnenih je 15 listov iz leta 1810. In kakšni so ti listi! Tu je govor o Popoviči, Vodniku, Županu, Zoisu, Japlji, Kumerdeji, Primci, v novem slovenskem in slovanskem alfabetu, o Rusih in Madjarih, o habsburškem dvoru in avstrijski vladi, o političnih in občeskulturnih vprašanjih, s kratka: o vesoljnem slovanstvu in ob vseh stvareh, javnih in osobinskih, ki so tisti čas prevévale srce tema največjima tedaj učenjakoma slovanskima. To je prava zgodovina prvih apostolov slavistiki! Nas Slovence mora ta korespondenca še posebno zanimati iz dveh uzrokov: prvič ker ta pisma izvirajo od rojaka našega Kopitarja ter podajajo zanimljive priloge h karakteristiki njegovi, in drugič ker se na premnogih mestih tičejo našega jezika, naših pisateljev.

Kakor vselej podaje nam tudi v tem zvezku prof. Jagič poučno biblijografično poročilo o najnovejših knjigah slovanskih. Na 492. in 493. strani se ob kratkem tudi prijazno spomina lanskega „Ljubljanskega Zvona“, omenja Žvabovih, Zupanovih, Hribarjevih, Levstikovih, Rutarjevih, Kosovih, Šumanovih in Trdinovih spisov. O Žvabovem „Popoviči“ pravi: „dieser Beitrag zur Geschichte der Gelehrten Deutschlands, die slavischer Abkunft waren, verdient besonders beachtet zu werden; übrigens man staunt, wenn man liest, dass der Verfasser seine Abhandlung hat kürzen müssen;“ o Levstikovi „Jezikoslovnih razpravah“: „etymologische Deutungen (darunter eine beachtenswerthe Erklärung des Wortes kupalo), sehr reichhaltig (die Fortsetzung wünschenswert);“ — o Levstikovi kritiki Kleinmayrove knjige: werthvolle Anzeige eines werthlosen Buches, die Abschnitte über Prešern, Vodnik und namentlich über Vesel-Koseski stellen der kritischen Schärfe des Referenten ein glänzendes Zeugniß aus.“

Konečno dostavljam še to, da Trdinovi „Gorjanci“ niso „krain. Oberland“, kakor zmotno misli prof. Jagič, ampak „Uskokengebirge“ na kranjsko-hrvatski meji. L.

Slovenski glasnik.

Pesmi. Peval Ivan Jenko. Založil pisatelj. Natisnila Klein in Kovač 1882, m. 8° 206str. Cena 1 gld. — To je najnovejša pesniška zbirka slovenska, na katero dānes opozarjamo čitatelje svoje. Marsikoga bode zvedeti, da je prof. Ivan Jenko v Gorici mlajši brat Simona Jenka, slovečega pesnika našega. Knjigo prodajeta Bamberg v Ljubljani in Wokulat v Gorici.